

Mexico 2013, deel 3

Van Morelia naar Barra de Navidad en weer terug (1)

Tekst en foto's door Kees de Jong

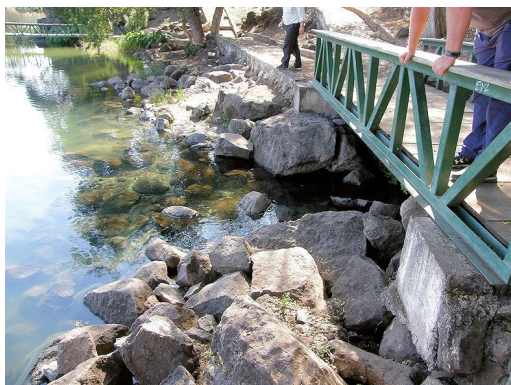
Lago de Chapala met Poecilia cf mexicana

Tijdens mijn reis in januari 2013 naar Mexico bestond een groot deel van de reis uit een trip die John Lyons, Kyle Piller, Martine Medina, Salvador Romero Gallardo en ik vanuit Morelia naar de aan de westkust gelegen plaats Barra de Navidad maakten. Het belangrijkste doel van deze trip was om de soorten van enkele reeds eerder bezochte locaties opnieuw te inventariseren en om enkele andere locaties te bezoeken. Het ging hierbij niet alleen om levendbarende tandkarpers en goodeïden, maar ook andere soorten maakten onderdeel uit van onze inventarisatie. Kyle was erg geïnteresseerd in de status van de soorten uit het genus *Chirostoma* (een geslacht van straalvinnige vissen uit de familie van koornaarvissen, vaak nog in het genus *Menidia* ingedeeld) en John wou de status van de lamprei en de cichlide *Cichlasoma beani* in het te door kruisen gebied vaststellen. Mijn eigen interesse was voornamelijk het opnieuw vangen van een mooie stam van de kleinblijvende molly *Poecilia chica*. Deze soort had ik in 2000 ook gevangen en ondanks de grote hoeveelheid nakweek was het toen niet gelukt om de soort in stand te houden.

Niet alle tijdens de reis bezochte locaties zijn in dit verslag verwerkt. Alleen de meer in het oog springende en interessante locaties zijn vermeld. We vertrokken op 6 januari uit Morelia en waren daar op 10 januari weer terug.

Presa Orandino

Nogmaals de Presa Orandino

Tijdens de reis maakten we gebruik van de auto van Omar Dominguez Dominguez. Het vangen van de vissen werd sterk vereenvoudigd door het gebruik van elektrisch vissen. Met behulp van een accu worden stroomstoten in het water geplaatst en kunnen de naar boven drijvende vissen eenvoudig worden verzameld. Het op deze manier vangen van vissen brengt de vissen geen schade toe. Na een korte tijd zwemmen ze weer gewoon en ook wanneer deze vissen later in het aquarium worden gehouden onder vinden ze hier geen enkele last van. Zelf was ik nog regelmatig bezig met een hand- en/of sleepnet. Op de meeste plaatsen die we bezochten bestond de bodem uit rolkeien en dan is het vangen met netten veel lastiger of bijna onmogelijk. Het gebruik van elektriciteit maakt het dan allemaal een stuk eenvoudiger.

Overnachten deden we tijdens de reis in hotels die we toevallig tegen kwamen. Genieten van het heerlijke

Mexicaanse eten konden we op allerlei plaatsen en dat hebben we dan ook veel en vaak gedaan. Doordat mijn medereizigers goed geïnformeerd waren over de vele lokale gerechten, was ik ook in staat om de rijke variatie van de Mexicaanse keuken te ervaren.

Presa Orandino

De eerste locatie die we op 7 januari bezochten was de bron **Presa Orandino**, die onderdeel van het Lerma stroomgebied is. Het is een klein meer bij het dorp Orandino ten westen van Jacona in de buurt van de plaats Zamora in de staat Michoacán. Rondom het meer bevindt zich een onverharde weg. Het meer wordt vaak gebruikt voor recreatieve doeleinden en de resultaten daarvan waren in de vorm van een grote hoeveelheid afval op de oever duidelijk zichtbaar. Het bleek noodzakelijk om een kleine bijdrage te leveren bij het betreden van het gebied. Aangezien we hiervoor een officieel kaartje ontvingen was dit geen

Chapalichthys encaustus

Allophorus robustus uit de Presa Orandino

probleem. Het meertje wordt gevoed vanuit een bron en rondom deze plek is het water zeer helder en waren veel vissen zichtbaar. Op andere plaatsen is het water troebel en is de bodem niet zichtbaar. We waren vooral benieuwd of we de fraaie kleinere goodeïde *Skiffia multipunctata* hier nog aan konden treffen. Mannetjes van deze vissen kunnen een interessante zwarte tekening hebben en beschikken daarnaast soms ook nog over een prachtige gouden tekening. Het aantal plaatsen waarop de soort wordt aangetroffen is de laatste jaren sterk afgenomen, waardoor deze *Skiffia* sterk bedreigd is.

Een eerste blik in het water leverde een teleurstellend beeld op. Net als op zoveel plaatsen die we bezochten ook hier weer grote aantallen geïntro-

roduceerde vissen. Een deel van de vissen bleek ziek te zijn. Aan de oppervlakte van het water zwommen grote scholen van levendbarende tandkarpers.

Naast molly's (*Poecilia cf mexicana*) en groene zwaarddragers (*Xiphophorus hellerii*) waren enorm veel *Pseudoxiphophorus bimaculatus* aanwezig. Natuurlijk kwam de geïntroduceerde Afrikaanse tilapia (*Oreochromis aureus*) ook hier weer in grote scholen voor. Met ons visgerei togen we vervolgens bij de bron aan de slag. Naast het elektrisch vissen hebben we ook met het handnet tussen de planten vissen proberen te vangen. In het meer open water vingen we grote hoeveelheden van de gevlekte goodeïde *Chapalichthys encaustus*. Tussen de planten konden we nog twee goodeïden vangen. *Zoogoneticus purhepechus* kwam in een redelijk aantal voor en het was duidelijk te zien dat enkele vrouwtjes drachtig waren.

Van de grootste goodeïde en tevens de rover van deze groep vissen, *Allophorus robustus*, vingen we maar een enkel exemplaar. Het geringe aantal *A. robustus* is normaal, van de visetende soorten zijn altijd minder aanwezig dan van de als voedsel diende andere soorten. Ook de kleine levendbarende tandkarper *Poeciliopsis infans* kwamen we hier weer tegen. Deze soort, waarvan de mannetjes in de paartijd pikzwart met gele vinnen kunnen worden, komt in heel centraal Mexico voor en wordt vaak samen met goodeïden gevangen.

Rio Celio

Skiffia multipunctata uit de Rio Celio

Ten aanzien van de vraag hoe het nu staat met *Skiffia multipunctata* op deze locatie kunnen we geen helder antwoord geven. Naar mijn herinnering hadden we één mager mannetje van deze soort gevangen en ook in de emmer gedaan. Bij de inventarisatie konden we deze echter niet meer terug vinden. Nu wil dit niet alles zeggen, maar het is in ieder geval duidelijk dat de soort niet meer in grote hoeveelheden op deze plek wordt aangetroffen.

Rio Celio

De rest van de dag besteedden we aan het zoeken naar lamprei in enkele snelstromende riviertjes. In de **Rio Celio** die door het plaatsje Jacóna in de staat Michoacán stroomt konden we deze rariteit nog vangen. De Río Celio maakt

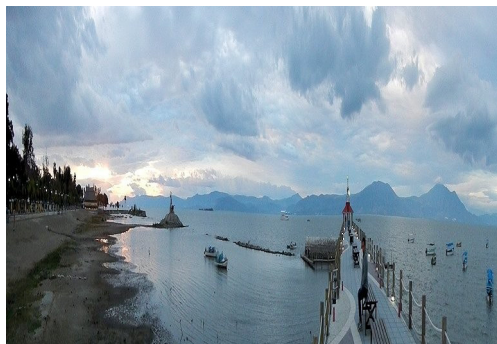
onderdeel van het Río Lerma stroomgebied. Een uitermate interessante vis die zeer helder en schoon water nodig heeft en door de telkens verder oprukkende vervuiling meer en meer verdwijnt. In dit snelstromende water vingen we nog een aantal goeideiden: *Allophorus robustus*, *Chapalichthys encaustus*, *Goodea atripinnis* en gelukkig ook enkele *Skiffia multipunctata*. De door ons gevangen mannetjes van deze soort waren niet fraai gekleurd, maar dit kan ook een kwestie van toeval geweest zijn. Een aparte vangst was de in een groot gebied levende *Moxostoma austrinum*, een vis uit de familie van de zuigkarpers (Catostomidae).

Lago de Chapala

De reis naar het plaatsje **Chapala** in de staat Jalisco aan het Lago de Chapala duurde langer dan verwacht en het zoeken van een hotel bleek ook niet eenvoudig. In het plaatsje wonen veel gepensioneerde Amerikanen en dit heeft een negatief effect op de prijzen van accommodaties. We waren dan ook genooddaakt om voor ons doen uitzonderlijk duur te overnachten en betaalden ongeveer €90,- voor een driepersoonkamer. Hoewel het al donker was besloten we toch om nog vissen

Lago de Chapala

Rio Purificacion

Rio Purificacion

te gaan vangen in het Chapalameer. Dit meer heeft een lengte van 80 km en is 18 km breed. De laatste jaren wordt het meer door droogte en vooral de enorme waterbehoefte van de bevolking ernstig bedreigd. Het komt voor dat het bijna geheel uitdroogt, iets wat vroeger nooit het geval was. Van oorsprong is het een plek waar een grote diversiteit aan soorten wordt aangetroffen. Het visen bleek al snel een enorme uitdaging. Met lampjes op het hoofd ploeterden we met een groot sleepnet door de modderige bodem om vervolgens op de oever de buit te bekijken. De vangst was uitermate teleurstellend en gaf een goed beeld van de verslechterende situatie van de vele vissoorten in Mexico. Met onze pogingen hadden we geen enkele goeide in het net, terwijl in het Chapalameer hiervan vele soorten in grote hoeveelheden voorkwamen. We vingen vier endemische soorten: 3 soorten uit het genus *Chirostoma* en *Yuriria chapalae*. De overige zes soorten die we vingen waren allen geïntroduceerd: de molly *Poecilia cf mexicana*, *Gambusia yucatana*, tilapia karper en twee soorten zonnebaarzen (*Lepomis macrochirus* en *Lepomis gulosus*). Van de molly's vingen we enkele zeer fraaie exemplaren.

De volgende dag 8 januari vertrokken we na nog enige foto's van het Chapalameer gemaakt te hebben naar de **Río Purificacion**. We gooiden onze netten in het water aan de weg naar het plaatsje Purificacion op ongeveer 1 km afstand van Hermenegildo Galeana. In het stroomgebied van deze rivier wordt *Poecilia chica* gevonden en het was voor mij dan ook een belangrijke locatie. De snelstromende rivier had voor een deel een zandbodem en het was daardoor goed mogelijk om met het sleepnet vissen te vangen. Een enkele haal met het sleepnet was voldoende voor een enorme hoeveelheid *Poeciliopsis baenschii*.

Poeciliopsis baenschi uit de rio Purificacion

Het vrouwtje van *Poeciliopsis baenschi*

Rio Cuzalapa

Een wasbeurt in de rio Cuzalapa

Tussen deze goudbruin gekleurde vissen, troffen we af en toe een *Poeciliopsis turneri* met een zilverachtig lichaam aan. Hoewel deze soorten die allebei onregelmatige zwarte vlekken op het lichaam hebben, in eerste instantie erg op elkaar lijken, zijn bij een betere bestudering eenvoudig uit elkaar te houden. Naast de lichaamskleur onderscheiden ze zich ook door de meer afgestompte lichaamsvorm van *P. baenschi*. Naast deze twee soorten die in grote hoeveelheden aanwezig waren, vingen we ook nog enkele *Poecilia chica* en enkele exemplaren van de goodeïde *Xenotaenia resolanae*. Vanzelfsprekend ontbrak de tilapia ook in deze rivier niet.

Daarna reden we naar de **Río Cuzalapa**, onderdeel van het Marabasco stroomgebied. We stopten op de brug tussen Cuautitlan en Cuzalap, ongeveer 20 km zuidoost van Casimiro Castillo. Deze locatie hadden we in 2000 ook bezocht en toen had ik daar een zeer fraaie stam van *Poecilia chica* gevangen. De mannetjes van deze stam hadden een prachtige gouden kleur met donkere vlekken. Deze stam had ik toen meegenomen naar Nederland en ook nagekweekt. Na

twee generaties bleek het echter niet meer mogelijk om de vissen verder te kweken. De jongen groeiden nauwelijks en verdwenen langzamerhand uit het aquarium. Ook andere liefhebbers die dit visje van mij hadden gekregen, lukte het niet om de vissen verder te kweken. Ik was dan ook vast van plan om nieuwe exemplaren van deze molly te vangen en mee te nemen.

Ten opzicht van 2000 was de rivier duidelijk veranderd. De bedding was verder uitgegraven en er stond minder water. Voor een groot deel waren het drooggevallene rollen met nog een stevig stroompje daar

De opgeblazen koffervis

tussendoor. Nu herinnerde ik mij dat aan de andere kant van de rivier nog een restwater van 10 bij 20 meter was waar ik toen de soort had gevangen. Helaas bleek dit water helemaal verdwenen. De vangstresultaten stemden mij ook niet vrolijker. Ondanks veel pogingen met het sleepnet en een lange tijd van vangen met het elektrische apparaat, vingen we uiteindelijk maar 1 vrouwtje van de gezochte soort. Dit hebben we maar weer losgelaten. Ook vingen we geen goedeïden meer in deze rivier, terwijl we 13 jaar eerder nog grote hoeveelheden *Ilyodon furcidens* en *Xenotaenia resolanae* hadden gevangen. *Poeciliopsis baenschii* en de molly *Poecilia butleri* vingen we in grote hoeveelheden. De laatste trekt volgens John Lyons in veel meer rivieren vanuit de kust stroomopwaarts.

Een interessante vangst was de goby *Sicydium multipunctatum*. Een interessante vis met een hoge rugvin, die zich niet eenvoudig liet fotograferen. Het aantal soorten werd wederom gecompleteerd door de alom aanwezige tilapia. Het was dus niet gelukt om *Poecilia chichla* te vangen. Jammer, want eigenlijk was ik ook geïnteresseerd in het vangen van twee populaties van dit visje. Eentje uit het Río Purificacion stroomgebied en eentje uit het Marabasco stroomgebied. Deze twee stroomgebieden zijn geïsoleerd en ik heb het idee dat de soort uit deze twee gebieden verschilt.

Geen Poecilia chichla

De gezochte Poecilia chichla

Nadat we alles weer hadden ingepakt, reden we naar de kust waar we om 17.00 uur in het toeristische plaatsje Barra de Navidad aankwamen. Een goedkoop (€15,- voor drie kamers) en uitermate prettig hotel hadden we snel gevonden en ook het vinden van een goed restaurant was geen probleem. Na het eten heeft Salvador met het werpnet nog even in de zee een aantal vissen gevangen. De koffervis die zich snel helemaal opblies was een interessante vangst. Daarmee was ook deze dag

voorbij en had ik nog steeds geen mooie stam van *Poecilia chichla*.